

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT	629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04	UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI		00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ	621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17	TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET:	http://www.cbos.pl	E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/28/28/96

REFERENDA UWŁASZCZENIOWE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '96

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W najbliższą niedzielę Polacy będą mogli wziąć udział w ogólnonarodowej konsultacji na temat uwłaszczenia obywateli. W lutym poświęciliśmy tej problematyce nasz kolejny sondaż¹.

PRZEWIDYWANIA CO DO FREKWENCJI

W ciągu tygodnia, jaki upłynął od ostatniego badania, nieco wzrosła liczba osób deklarujących udział w referendum uwłaszczeniowych. Obecnie ponad połowa (52%) badanych twierdzi, że 18 lutego uda się do lokali wyborczych i weźmie udział w głosowaniu. Trzeba podkreślić, że przede wszystkim wzrósł (o sześć punktów procentowych) odsetek osób twierdzących, że uczyni to z całą pewnością.

Jedna piąta (19%) ankietowanych zastanawia się, czy będzie głosować, przy czym - jak uczy doświadczenie - należy traktować tę deklarację raczej jako wyraz postawy proobywatelskiej niż faktyczną chęć udziału w referendum.

Tabela 1

w procentach

Na 18 lutego zaplanowane zostało ogólnokrajowe referendum w sprawie powszechnego uwłaszczenia obywateli oraz sposobu rozdysponowania majątku państwowego. Czy zamierza Pan(i) wziąć udział w tym referendum?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Na pewno wezmę w nim udział	34	31	37
Raczej wezmę w nim udział	16	17	15
Jeszcze nie wiem, czy wezmę w nim udział	21	21	19
Raczej nie wezmę w nim udziału	18	18	15
Na pewno nie wezmę w nim udziału	11	13	14

¹ Badanie „Omnibus” zrealizowano w dniach 9-13 lutego ‘96 na reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski (N=1200).

Jeśli zatem wierzyć deklaracjom badanych (co jest założeniem bardzo optymistycznym, z reguły bowiem odsetek deklaracji jest wyższy niż liczba osób faktycznie biorących udział w głosowaniu), jest cień szansy, by rozstrzygnięcia referendum miały moc wiążącą. Przypomnijmy, że wyniki referendum będą zobowiązujące dla władz, a ich realizacja będzie musiała się rozpocząć w terminie 60 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Ustaw uchwały o ważności referendum, jeśli weźmie w nim udział ponad połowa uprawnionych do głosowania.

W ostatnich dniach przed referendum daje się zauważyć pewną mobilizację po prawej stronie sceny politycznej - największy wzrost deklaracji udziału nastąpił wśród osób mających prawicowe poglądy polityczne (o 9 punktów procentowych). Obecnie udział w referendum deklaruje 72% zwolenników prawicy i tylko 45% osób określających swoje poglądy jako lewicowe. Pogłębiło się zróżnicowanie zapowiadanego udziału w referendum według płci - częściej wybierają się na głosowanie mężczyźni (59%) niż kobiety (46%). Wyższy niż przeciętnie poziom deklaracji udziału w referendum można spotkać wśród osób z wyższym wykształceniem, a także pracowników sfery budżetowej. Najwięcej wahających się jest wśród ludzi młodych (do 24 roku życia) oraz uczniów i studentów. Najrzadziej na referendum wybierają się osoby z wykształceniem podstawowym, nie potrafiące określić swoich poglądów politycznych.

Ciekawych informacji dostarcza obserwacja zmian w zróżnicowaniach deklaracji uczestnictwa w referendum w zależności od częstości praktyk religijnych. W połowie stycznia udział w referendum dużo częściej deklarowały osoby w ogóle nie uczestniczące w praktykach religijnych (60%) niż badani często praktykujący, którzy wybierali się na głosowanie wyraźnie rzadziej niż przeciętnie (43%)². Natomiast po upowszechnieniu komunikatu Episkopatu zachęcającego wiernych do udziału w referendum proporcje te radykalnie się odwróciły. Obecnie udział w głosowaniu deklaruje 63% badanych często biorących udział w praktykach religijnych i tylko 45% osób w ogóle nie praktykujących. Interesujące jest nie tyle to, że stanowisko Episkopatu zachęciło osoby wierzące do wzięcia

² Patrz komunikat CBOS „Referendum uwłaszczeniowe i w sprawie rozdysponowania majątku narodowego” styczeń '96.

udziału w referendum, ile to, że tak wyraźnie negatywnie wpłynęło na deklaracje osób nie praktykujących. Może to oznaczać, iż duża część tej grupy badanych kieruje się w swych decyzjach niechęcią do Kościoła i - jak można podejrzewać - z reguły zajmować będzie, bez względu na meritum sprawy, stanowisko przeciwne niż Kościół. Obecnie aż 41% tej grupy badanych z góry zapowiada swoją absencję w referendum (w połowie stycznia ten odsetek wynosił zaledwie 28%).

STOPIEŃ POINFORMOWANIA O REFERENDUM

Nie zmienił się odsetek osób interesujących się referendum uwłaszczeniowymi - dwie piąte (42%) badanych wykazuje nimi zainteresowanie, natomiast dla ponad połowy respondentów (55%) są to sprawy obce.

Tabela 2

w procentach

Czy Pan(i) osobiście interesuje się referendum w sprawie powszechnego uwłaszczenia obywateli oraz sposobów rozdysponowania majątku państwowego?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2-6 II	9-13 II
Zdecydowanie tak	11	10
Raczej tak	31	32
Raczej nie	34	35
Zdecydowanie nie	20	20
Trudno powiedzieć	4	3

Im bliżej terminu referendum, tym więcej audycji informacyjnych na ten temat pojawia się w mediach. Większa możliwość zapoznania się z tego rodzaju programami sprawiła zapewne, że ostatnio oglądało je więcej badanych niż przed tygodniem. Obecnie 44% respondentów deklaruje, że obejrzało kilka tego rodzaju programów, natomiast odsetek badanych, którzy nie widzieli żadnego z nich, zmniejszył się o 17 punktów procentowych.

Tabela 3

w procentach

Telewizja nadaje programy informacyjne poświęcone referendum uwłaszczeniowym. Czy ogląda Pan(i) te programy?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2-6 II	9-13 II
Tak, obejrzałem(a) jeden	15	16
Tak, obejrzałem(a) kilka programów	Tak, obejrzałem(a) dwa, trzy	25
	Tak, obejrzałem(a) więcej niż trzy	19
Nie oglądałem(a) żadnego z tych programów	57	40

Z tego samego zapewne powodu wśród osób wybierających się głosować bądź jeszcze niezdecydowanych wzrosło poczucie poinformowania o sprawach będących przedmiotem referendum, zmalał zaś odsetek badanych stwierdzających brak orientacji w tych sprawach.

Tabela 4

w procentach

W jakim stopniu czuje się Pan(i) poinformowany(a) o sprawach będących przedmiotem referendum, by decydować o nich w głosowaniu? (wskazania według 7-punktowej skali)	Wskazania respondentów według terminów badań	
	2-6 II N = 833	9-13 II N = 856
Słaba orientacja (1-3)	64	53
Średnia orientacja (4)	19	26
Dobra orientacja (5-7)	15	18
Trudno powiedzieć	2	3

Mimo to ponad połowa potencjalnych uczestników referendum czuje się słabo zorientowana w problematyce, którą przyjdzie im rozstrzygać w referendum. Tylko więcej niż co szósty uważa, że ma raczej dobrą wiedzę na ten temat, przy czym bardzo dobrze zorientowanych jest 6%, natomiast bardzo źle - 32%.

REFERENDALNE PREFERENCJE

Zgodnie z ostatnimi wyjaśnieniami Trybunału Konstytucyjnego, referendum będzie rozstrzygnięte, jeśli na poszczególne pytania odpowie „tak” lub „nie” ponad połowa osób biorących udział w głosowaniu. Na podstawie deklaracji badanych można sądzić, że osiągnięcie takiego wyniku nie powinno być trudne.

Odpowiedzi ankietowanych wskazują, że najwyraźniej wzrosło poparcie w przypadku jedynego pytania tzw. referendum prezydenckiego. Obecnie za przeprowadzeniem powszechnego uwłaszczenia obywateli opowiada się 88% respondentów wybierających się na głosowanie, czyli o 9 punktów procentowych więcej niż przed tygodniem. Przeciw tej koncepcji jest tylko nikły procent, natomiast prawie co dziesiąty deklarujący udział w referendum nadal nie umie się na ten temat wypowiedzieć.

Rozkład preferencji osób deklarujących udział w referendum

Tabela 5

w procentach

Czy jesteś za powszechnym uwłaszczeniem obywateli?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Tak, jestem za	78	79	88
Nie, jestem przeciw	6	6	3
Nie odpowiem na to pytanie, nie wiem	16	16	9

W podobnym stopniu jak poparcie dla pomysłu uwłaszczenia obywateli wzrosła również popularność koncepcji wykorzystania prywatyzowanego majątku państwowego dla zaspokojenia zaległych zobowiązań państwa wobec pracowników sfery budżetowej oraz emerytów i rencistów. Obecnie ponad trzy czwarte badanych wybierających się do urn opowiada się za tym rozwiązaniem.

Rozkład preferencji osób deklarujących udział w referendum

Tabela 6

w procentach

Czy jesteś za tym, aby zobowiązania wobec emerytów i rencistów oraz pracowników sfery budżetowej wynikające z orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego były zaspokojone z prywatyzowanego majątku państwowego?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Tak, jestem za	77	71	79
Nie, jestem przeciw	10	13	9
Nie odpowiem na to pytanie, nie wiem	12	16	12

Równie duże pozostaje społeczne poparcie dla koncepcji dokapitalizowania przyszłych funduszy emerytalnych z części prywatyzowanego majątku państwowego - opowiada się za nią 83% osób wybierających się na referendum.

Rozkład preferencji osób deklarujących udział w referendum

Tabela 7

w procentach

Czy jesteś za tym, aby część prywatyzowanego majątku państwowego zasilila powszechne fundusze emerytalne?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Tak, jestem za	81	77	83
Nie, jestem przeciw	10	10	9
Nie odpowiem na to pytanie, nie wiem,	9	13	8

Jedynie w przypadku trzeciego pytania referendum sejmowego, które dotyczy rozszerzenia programu Narodowych Funduszy Inwestycyjnych o dalsze przedsiębiorstwa, odnotowaliśmy systematyczny spadek odsetka odpowiedzi pozytywnych.

Rozkład preferencji osób deklarujących udział w referendum

Tabela 8

w procentach

Czy jesteś za tym, aby zwiększyć wartość świadectw udziałowych Narodowych Funduszy Inwestycyjnych przez objęcie programem dalszych przedsiębiorstw?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Tak, jestem za	70	59	50
Nie, jestem przeciw	11	19	32
Nie odpowiem na to pytanie, nie wiem	19	22	18

Tydzień przed referendum za kontynuowaniem programu NFI opowiedziała się tylko połowa osób zamierzających głosować. Warto wspomnieć, że wiele ugrupowań prawicowych, m. in. NSZZ „Solidarność”, akceptując pozostałe rozwiązania, namawia swoich zwolenników do głosowania właśnie przeciw tej koncepcji. Wyraźny systematyczny spadek poparcia dla tego rozwiązania może również świadczyć o postępującym - także w świadomości społecznej - procesie „polityzacji” sprawy referendum.

Spśród osób zapowiadających swój udział w referendum prawie dwie trzecie popiera program uwłaszczeniowy realizowany na wzór czeski za pomocą bonów prywatyzacyjnych.

Rozkład preferencji osób deklarujących udział w referendum

Tabela 9

w procentach

Czy jesteś za uwzględnieniem w programie uwłaszczeniowym bonów prywatyzacyjnych?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	12-16 I	2-6 II	9-13 II
Tak, jestem za	56	54	65
Nie, jestem przeciw	12	16	14
Nie odpowiem na to pytanie, nie wiem	32	30	21

Nadal relatywnie największa grupa badanych (co piąty) nie umie na to pytanie odpowiedzieć, zatem - jak można przypuszczać - koncepcja ta pozostaje najmniej znana.

CZY REFERENDUM ODNIESIE JAKIŚ SKUTEK?

Przewidywania badanych co do skutków referendum od ostatniego sondażu niemal się nie zmieniły. Tylko o 3 punkty procentowe wzrósł odsetek wskazań, że jego ustalenia będą miały duży wpływ na faktyczny przebieg procesu uwłaszczenia. Tyle samo badanych powątpiewa w to i ocenia, że ten wpływ będzie raczej niewielki albo żaden.

Tabela 10

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy wyniki referendum będą miały wpływ na to, CZY i JAK zostanie przeprowadzone powszechne uwłaszczenie obywateli?		
	2-6 II	9 -13 II
Będą miały duży wpływ	44	47
Będą miały niewielki wpływ	36	35
Nie będą miały żadnego wpływu	14	13
Trudno powiedzieć	6	5

Nasilenie akcji promocyjnej i wyjaśniającej sprawy, które będą rozstrzygane w referendum, sprawiło zapewne, że obecnie poza pytaniem na temat rozszerzenia NFI odnotowaliśmy wzrost odsetka odpowiedzi pozytywnych. Jeśli chodzi o frekwencję, to można powtórzyć, że jest raczej mało prawdopodobne, by wzięła w nim udział ponad połowa uprawnionych do głosowania. Jednak decydujące znaczenie dla frekwencji może mieć przebieg kampanii promocyjnej w ostatnich dniach przed referendum.

O ile w połowie stycznia sprawa referendum uwłaszczeniowego była jeszcze oceniana przede wszystkim pod kątem tego, jak i co rozumieć przez pojęcie „uwłaszczenie” (przypomnijmy, że 57% badanych nie umiało wyjaśnić, o co w tym pytaniu chodzi), o tyle obecnie w większym stopniu wydaje się być postrzegana przez pryzmat polityki. Tego rodzaju „polityzacja” sprawy referendum może oznaczać wykorzystanie jeszcze jednego sposobu mobilizacji do uczestnictwa w nim. Można przypuszczać, że w tej sytuacji nawet osoby nie rozumiejące spraw będących przedmiotem referendum, mające jednak wyraźną tożsamość polityczną czy wyraźne sympatie polityczne, wybiorą się głosować, kierując się przy tym dyrektywami tego ugrupowania (bądź ugrupowań), którego są zwolennikami. Szczególnie prawdopodobne wydaje się to w przypadku zwolenników prawej strony naszej sceny politycznej.